

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

סג

מכון
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

כששומעים בעולמות עליונים דיבור שלי...

תפילה לקל - חי!

אשרי מי שעמלו בתורה

תפילתו העריבה של ר' דוד צבי דאשיוסקע

"פשוט שצריכין להתפלל במסירות נפש"

כשמתפללים בכח מקבלים כח חדש

תפילה בחיות יחד עם הקהל

פנה אל תפילת הערער

השאלה הראשונה - במאי עסקיתו?

סוחר בדים - לא סוחר זפת!

'המדליה שלי!'

בניית הקלויז במסירות נפש

הרפואות של רבי נתן!

כך נראית שיחה בין חסידי ברסלב

דע שאתה 'נפטר'!

ר' הערש'ה טפליקר

אסוף אסיפם

"דע, שיש קבלה בידי"

צריך להיות חזק ואמיץ!

הערות והארות מתקבלות בחפץ

לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק: 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

קונטרס זה הינו תרגום של

קונטרס ק"ד באידיש

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3)

של השיעור, יש לפנות דרך

האימייל:

Rlyb148@Gmail.Com

כדי ליטול חלק בהוצאות העתקת

הטייפס ולהדפיסם,

יש להתקשר:

(+1) 845-323-9216

ניתן להאזין לכל השיחות שי"ל על

ידינו:

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק: 02.560.7387

ארה"ב: 646.585.2985

ענגלאנד: 0330.390.0487

בעלגיע: 03.808.1775

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש:

#2.1.2.1.1 ואח"כ #93

שיעור פרשת ויחי שנת תשל"ז

(מייפ מס' 122#)

כששומעים בעולמות עליונים דיבור שלי...

(ההתחלה חסרה, מדברים אודות רבי נפתלי זצ"ל, שבתחילת התקרבותו לרבינו זצ"ל ראה בחלום שבא אליו אחד -) נשמה מעולם העליון (וביקש ממנו) שיאמר בפניו איזה דיבור מהרבי. זמן קצר (לפני כן) שמע מהרבי את התורה (סי' ט' בליקוטי מוהר"ן), אז הוא חזר על הפירוש שהרבי אומר שם: "ש"עיקר החיות מקבלים מהתפילה".

"תפילה לא-ל חיי" פירושו - אני מתפלל לאלוקי החי. אבל הרבי מפרש, 'תפילה לא-ל חיי' - זהו כל חיותי!".

וכאשר הוא (הנשמה הנ"ל) שמע זאת, התעלה לשמי מרום מרוב דבקות. אחר כך סיפר זאת רבי נפתלי לרבי. נענה הרבי: "זואם דען, אזוי ווי ביי איר? אויבן אז מען

^א וזל"ש: "כי עיקר החיות מקבלין מהתפילה, כמו שכתוב (תהלים מ"ב): "תפילה לאל חיי". ובשביל זה צריך להתפלל בכל כוחו, כי כשמתפלל בכל כוחו ומכניס כוחו באותיות התפילה, אזי נתחדש כוחו שם, בבחינת (איכה ג): "חדשים לבקרים (רבה אמונתך)" וכו'. כי אמונה היא תפילה, כמו שכתוב (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה", תרגומו: 'פרישן בצלו'."

^ב הועתק בספר השתפכות הנפש את נ', בד"ה: "אגב אורחא אעתיק" וכו'. ומספר שם להלן, "ובשמעו זאת נתלהב מאד בהתלהבות עצום ונשגב ובתשוקה עצומה ונשגבה; ומגודל התלהבותו ותשוקתו הרים עצמו האיש מהעולם העליון למעלה למעלה, עד שנעלם מאתו. ואח"כ בא הרב נפתלי זצ"ל לאדמו"ר זצ"ל, ויספר לו את מראה החלום הזה; ענה ואמר לו אדמו"ר זצ"ל: "וכי אתם סבורים אשר גם בעולם העליון שומעים את דברי תורתך כשמעכם כאן? לא כן היא, שם כששומעין איזה דיבור משמי הוא ענין אחר לגמרי!"

הערט מיינעם א דיבור איז גאר עפעס אנדערש!". "אלא מאי, כמו אצלכם?
למעלה כששומעים דיבור שלי זה ענין אחר לגמרי!".

תפילה לקל - חיי!

הפירוש עצמו הוא פירוש נפלא: "חיי" - כל חיותי היא - "תפילה לא-ל"! עיקר
החיות מקבלים מהתפילה!

הכוונה לכל דבר; עיקר החיות בעבודת השם! אף שהרבי יאמר אחר כך
ש'זיווגים' הם מתפילה, 'מזונות' הם מתפילה, כל ה'עשבים' צומחים מכוח התפילה,
ולכאורה אפשר לפרש בפשטות ש'עיקר החיות מקבלים מהתפילה' - ש'הכל צומח
וגדל על ידי התפילה'? אבל העיקר - כפי שמבואר כאן - הוא ברוחניות, ש'עיקר
החיות (ברוחניות) מקבלים מהתפילה'.

"ובשביל זה" - אומר הרבי, "צריך להתפלל בכל כוחו" - עם כל הכוח, "כי
כשמתפלל בכל כוחו ומכניס כוחו באותיות התפילה - 'אזי נתחדש כוחו שם'".

פעמים רבות האדם חושש כי מאחר ועליו להתפלל בכל כוחו, מהיכן ישאב כוח
אחר? הלא אם יוציא את כל כוחותיו לבסוף יישאר בלי כוח?! אך הרבי אומר:
הכוח מתחדש! עושים לו חילוף: כשהוא נותן לקדוש ברוך הוא את הכוח שיש לו
- נותן לו הקב"ה כוח חדש! והכוח החדש שנותנים לו הוא חזק עוד יותר ממה
שהיה לו קודם. כשנותנים לקדוש ברוך הוא - הקב"ה מחזיר 'בכפלי כפלים', הוא
נותן יותר! "נתחדש כוחו שם" - אומר הרבי.

כשהוא מתפלל 'בכל כוחו'; כשהוא מתפלל עם כל הכוח, ומשקיע את כל כוחו
באותיות התפילה, נמצא שהוא נותן לגמרי את כל כוחו ונותן ללא כוח? אומר
הרבי - הכוח מתחדש, זהו כוח חדש!

אשרי מי שעמלו בתורה

רואים באמת, הרי אנו מברכים "הנותן ליעף כח". בפשטות, כשמגיע הלילה, אדם מתעיף, העיניים נעצמות, הוא כבר לא יכול לדבר, זהו טבע האדם. אבל כשהקדוש ברוך הוא נותן ליעף כח, הוא קם בבוקר רענן ובריא, כבר יש לו כוח חדש, ולכן אנו מברכים 'הנותן ליעף כח'.

הלא כל אדם הוא 'יעף', אפילו ה'חופשי' כשמגיע הלילה הוא מתעיף, לא רק מי שמתפלל ולומד מתעיף, אלא גם מי שעובר עבירות מתעיף. אולם כשהיעף יעף מתורה ותפילה; אם בגלל זה הוא יעף, זהו ענין אחר לגמרי! ועליו אומרת הגמרא: "אדם לעמל יולד" "אשרי מי שעמלו בתורה!". - האדם נולד לעמול; האדם מוכרח לעמול, אולם "אשרי מי שעמלו בתורה" - אשרי האיש 'שעמלו בתורה'.

וכן הוא לעניינו. אדם מתעיף, כל אחד מתעיף, שכן זהו טבע האדם, אך אשרי מי שמתעיף מתוך 'תורה ותפילה'. הלא הקדוש ברוך הוא נותן לכל אחד כוח, אך אשרי מי שהתעיף מתוך תורה ותפילה.

'לעמ"ל' - מביא המהרש"א^א - ראשי תיבות: "ל'למוד ע'ל מ'נת ל'למד". וכן: "ל'למוד ע'ל מ'נת ל'עשות". האדם נולד לעמל, אך "אשרי מי שעמלו בתורה". מכיוון שהוא נולד לעמל, הרי שעמל לא יחסר לו, הוא מוכרח יהיה לעמול, אלא מאי? אשרי מי שעמלו בתורה!

כאשר אדם משקיע כוחו באותיות התפילה - כוחו מתחדש שם! הוא לא צריך לפחד! כשהוא יתפלל בכל כוחו הוא יתחדש, יהיה לו כוח יפה יותר מאשר היה לו

^א סנהדרין צט ע"ב.

^ב איוב ה, ז.

^ג עי' מדרש רבה בראשית פר' י"ג, פס' ז'.

^ד מהרש"א שם בסנהדרין: "אי נמי שעומל ומלמדה לאחרים כדלעיל. והרמז שמעתי בזה במילת לעמ"ל שהוא ר"ת ל'למוד ע'ל מ'נת ל'למד".

קודם. כאשר נותנים לקדוש ברוך הוא דבר - הקדוש ברוך הוא משלם יותר ממה שנותנו לו. ומה (כבר) יכול האדם לתת כאשר הקדוש ברוך הוא משלם יותר?!

"בבחינת 'חדשים לבקרים רבה אמונתך' וכו'". נמצא שבכל בוקר האדם מתחדש. ומדוע באמת? כי זוהי תפילה חדשה לגמרי, תפילה חדשה. אף על פי שמתפללים מנחה וערבית גם כן (- ואם כן מדוע 'חדשים' לבקרים' דיקא?), אבל העיקר הוא הרי תחילת היום. כשמגיע הבוקר, 'בוקר דאברהם', והעיקר הוא אכן בבוקר (ובנוסף לזה יש) "לילה" קודם!

מדוע אומרת הגמרא "הוי זהיר בתפילת המנחה"? משום שבמנחה זה עדיין יום, עדיין יש טרדות, ולכן צריך להיות 'זהיר'. אבל שחרית שמגיע הרי אחרי הלילה, זה קל יותר. 'שחרית' מגיע הרי אחרי לילה של מנוחה, בלילה הרי אין טרדות, הן אם הוא ישן, והן אם הוא עושה משהו - הלא בלילה אין טרדות, הרי שהעבודה של שחרית ודאי גדולה יותר מהעבודה של מנחה וערבית.

תפילתו העריבה של ר' דוד צבי ראשיוסקע

הכרתי יהודים זקנים בני שמונים שנה (!) שהתפללו בכוחות גדולים כל יום. בימינו גם אברך צעיר כמעט לא שכיח שיכניס כל כוחותיו בתפילה... הכרתי יהודים זקנים שהתפללו בכל כוחם, הם השקיעו את כל כוחם בתפילה. מדוע? כי הוא האמין לרבי! הרבי אומר כאן שבתפילה מתחדש הכוח, הכוח מתחדש, והלא גם יהודי זקן זקוק לכוח חדש, הלא הוא יהודי זקן. כאשר הוא נתן את כל כוחו לקדוש ברוך הוא בתפילה, אזי מתחדש כוחו!

¹ תיקוני זוהר דף ע"א ע"א.

² ברכות ו:

(השואל: אתה מתכוון לר' אייזיק?) לאיזה ר' אייזיק אתה מתכוון, ר' אייזיק קראסינשטיין^ט? (השואל: ר' אייזיקל מאומן!) לא, אינני מתכוון אליו, הוא הרי לא בא לבית הכנסת כמעט כל השנה, הוא היה בא רק בימים טובים, הוא התגורר בעיר החדשה.

(ר' נחמן בורשטיין: הכרתם יהודים זקנים שצעקו בתפילה?) אינני אומר שהם צעקו, אלא שהם התפללו בכל כוחם. היה ר' דוד צבי דאשיווסקע - ר' דוד הערש', הוא הרי הכיר עוד את רבי נתן. הוא היה אומר הלכה מליקוטי הלכות בעל פה ככתבה וכלשונה.

ר' משה שמואל (לעווין, מאנ"ש באומן שנשלחו לסיביר) ניגש פעם לר' געצע ואמר לו: "ר' געצע, אינני שומע כאן את תפילתו של רבי ישעי'לה ראחובער!". רבי ישעי'לה ראחובער היה בעל ה'מסגרת השלחן', קראו לו רבי ישעי'לה ראחובער, זו עיירה בפולין, הוא כיהן שם כרב.

(ר' נחמן: הוא חיבר את הסידור "ישועות ישראל"!) כן כן - ה'מסגרת'. הוא היה אדם גדול, הוא קבור בהר הזיתים^ז.

רבי ישעי'לה ראחובער היה מתפלל בחיות גדולה מאד, הוא היה רב בעיירה קמנה בפולין - עני מרוד.

^ט ר' אייזיק קראסינשטיין. אביו: ר' נחמן בן רבי משה העניע'ס היה חתנו של ר' אהרן הרב דברסלב. חתנו של ר' אברהם ציפורה'ס. נפטר בשנת תרצ"ו.

^ז נולד בשנת תקצ"ג לאביו רבי יונה נכד רבי יודל מדאשוב מגדולי תלמידי רביז"ל. מכונה גם ר' דוד צבי מדימיטריווקע ע"ש עיר מגוריו ליד טשעהרין. זקן אנ"ש באומאן. ביקר בארה"ק בשנת תרמ"ג. נפטר אור לי"ט תשרי, אחרי הילולת רביז"ל בשנת תרע"ג.

^א ה'סידור בנוי על פי סידור הרב, וסידור היעב"ץ, וסידור שער השמים, סידור תפילה למשה, דרך החיים, סידור נהורא, בנוסף לפסקי הלכות ועניני קבלה, ועוד.

^ב שמו המלא רבי חיים ישעיה הכהן הלברסברג זצ"ל. חיבר ספרים הרבה, את ספרו המפורסם "מסגרת השולחן" חיבר בהיותו בגיל 27. היה דבוק להרה"ק המגיד מטריסק, ולהגה"ק מאוסטרובצא, ולהרה"ק רבי צדוק מלובלין. עלה לארה"ק בשנת תרס"ז. נסתלק בשנת תר"ע.

יהודים שהיו יראי שמים גדולים, לא רצו לכהן כרבנים בערים גדולות. הוא היה חותנו של זה שהיה הקבלן (- קונטרקטור) אצלנו כאשר בנו את בית הכנסת למטה (היכן שנמצא כיום 'הכולל'). כשבנו למעלה הוא כבר לא חי. שמו היה ברנשטיין, והוא היה התנו.

'אינני שומע כאן את תפילתו של רבי ישעי'לה ראחובער!' - הוא היה ידוע ומפורסם בתפילותיו הערביות.

השיב לו ר' געצע כך: "לך שב סמוך לר' דוד הערש וראה כיצד הוא מתפלל, אך הזהר שלא ירגיש בישיבתך בסמוך לו כי אז זה לא יצלח, והקשב כיצד הוא מתפלל". הוא היה יהודי זקן, מעל גיל שמונים.

עשה ר' משה שמואל כדבריו; אני כבר לא הכרתי אותו (- את ר' דוד הערש) ר' משה שמואל סיפר לי זאת, כיצד ר' דוד הערש כשטלית על ראשו היה מתנועע כך, בדבקות כזו הוא התפלל, בדבקות כזו! ככה, בשקט. נענה ר' משה שמואל ואמר לר' געצע: "אה, (אפילו) רבי ישעי'לה ראחובער אינו מתפלל כך".

"דבר פשוט שצריכין להתפלל במסירות נפש"

העניין מה שהרבי אומר 'בכל כוחו'; 'כוח' פירושו 'כוונה'. בכל כוחו - בכל כוונתו! אלא מאי? כדי להכניס כל כוחו בתפילה לזה צריך מסירות נפש. להכניס

³⁷ עי' רש"י שבת קי"ט ע"ב, ד"ה "בכל כוחו". ועי' בשיחות הר"ן סי' ס"ו, וזל"ש: "הזהיר מאד כמה פעמים להתפלל בכח גדול להכניס כל כוחו דיבורי התפילה וכמבואר מזה בספריו הקדושים בכמה מקומות. ואמר כמה פעמים שהאדם צריך להכריח עצמו מאד לתפילה, לא כמו שאומרים קצת שאין להכריח עצמו לתפילה, רק אדרבא צריכין להכריח עצמו מאד מאד בכל הכוחות לתפילה. שוב אמר: כשאדם מתפלל בכוונה דהיינו שמקשר המחשבה אל הדיבור ומטה אזנו ושומע מה שהוא מדבר אזי הכוחות נמשכין ממילא לתוך דיבורי התפילה. כי כל הכוחות מצפין ומסתכלין תמיד על זה שיומשכו ויוכנסו בתוך דיבורים קדושים. על כן כשמתפלל בכוונה נמשכין כל הכוחות שלו ממילא לתוך התפילה וזוכה להתפלל בכוח גדול אף על פי שאינו מכריח עצמו לזה, כי הכוחות נמשכין ממילא לתוך דיבורי התפילה כשמתפלל בכוונה".

כל כוונתו בתוך התפילה כאשר מתגברות מחשבות אחרות – לזה צריך מסירות נפש! זהו מסירות נפש ממש.

"אליך ה' נפשי אשא", אומר רש"י: "לבי אכויין". הרבי מביא זאת בתורה, שזו מסירות נפש: וכן שמעתי מפיו הקדוש שאמר זאת בתוך שיחתו הקדושה לדבר פשוט שצריכין להתפלל במסירת נפש. הרבי אומר שם שלהכניס כוחות בתפילה – זה נקרא מסירות נפש¹⁷.

(קורא מבפנים בליקוטי מוהר"ן סי' פ', בסופו:) נמצא שייצא לנו מזה עצה נפלאה לעבודת ה', ובפרט בשעת התפילה, שבשארדם רואה שאינו יכול להתפלל כלל, ולקשר המחשבה אל הדבור. אזי יזכיר את עצמו שהוא בודאי מרצה למות על קדוש השם, כי אף-על-פי שהוא כמו שהוא, אפלו אם הוא בדיוטא התחתונה מאד. אף-על-פי-כן, אם היו רוצים להעבירו על דת לגמרי, חס ושלום, בודאי היה מוסר נפשו על קדוש השם. כי על זה מרצה אפלו פושעי ישראל למות על קדוש השם ולא לעבר על דת, חס ושלום, באשר ראינו בחוש פעמים אין מספר וכן"ל.

ותבא כשיזכיר את עצמו שרוצה למסר נפשו על קדוש השם, על-ידי-זה יתעורר בחינת שלום, בחינת יוסף, שהוא בחינת התחברות המוח והדבור כנ"ל, ועל כן על-ידי-זה יוכל להתפלל ולקשר המחשבה אל הדבור וכן"ל: וכן שמעתי מפיו הקדוש שאמר זאת בתוך שיחתו הקדושה לדבר פשוט שצריכין להתפלל במסירת נפש. רבי נתן אומר: "שמעתי מהרבי כדבר פשוט, שצריך להתפלל עם מסירות נפש".

¹⁷ תהלים פו, ד.

¹⁸ עיי"ש. גם על בשיחות הר"ן סי' י"ב, בא"ד, וז"ל: "כשרוצים להתפלל ואין מניחין אותו ומבלבלין אותו בכמה מיני בלבולים והוא צריך לכמה יגיעות בשעת התפילה. ואזי אפילו אם אינו זוכה להתפלל כראוי, אף על פי כן היגיעה בעצמה שמייגע עצמו בכל כוחו ומוסר נפשו להתפלל כראוי – זה בעצמו הוא בחינת קרבנות בחינת "כי עליך הרגנו" וכו".

ומה הכוונה מסירות נפש? לקשר את המחשבה לדיבור! הרבי מפרש בתורה: "בונה ירושלים ה'י", "ירושלים" זה הדיבור, ו"ה" זה המוחין - הארבע מוחין הם שם הוי"ה. 'בונה ירושלים ה' - מי בונה? הה' בונה הדיבור, המוחין בונים הדיבור, "נדחי ישראל יכנס" - על ידי מסירות נפש".

רבי נתן אומר זאת בשם הרבי כדבר פשוט, שצריך להתפלל במסירת נפש. מה פירוש מסירת נפש? לקשר המחשבה אל הדיבור! ומי מדבר כשלא הולך לו להתפלל ויש לו בלבלים - או אז הוא צריך להכריח עצמו ולקשר את המחשבה לדיבור - זו מסירת נפש!

הלא אדם זקן כבר תש כוחו, בקושי הוא הולך, בקושי הוא מדבר, ואם הוא יתייגע ויתאמץ בתפילה ויקשר את המחשבה לדיבור - זוהי מסירת נפש!

כשמתפללים בכח מקבלים כח חדש

בעניין התפילה יש חילוקים; רבי נתן כותב בליקוטי הלכות^ט, 'הרבה יראים' התפללו בקול, ו'הרבה יראים' התפללו בשקט. 'הרבה יראים' התפללו באריכות, ו'הרבה יראים' התפללו שלא באריכות.

^ט תהלים קמז.

^י וזל"ש: "וזהו: 'בונה ירושלים ה'", ירושלים הוא בחינת הדיבור וכו' כנ"ל, ה' הוא בחינת מוחין כנ"ל. היינו לזכות לקשר המוח אל הדיבור, שזהו בחינת "בונה ירושלים ה'", שהמוחין בונין הדיבור דקדושה. זה זוכין על ידי "נדחי ישראל יכנס", זה בחינת מסירת נפש על קידוש השם, שכל הנידחין מקדושת ישראל, כשרוצין להעבירם על דת, חס ושלום, אזי נתעוררין תיכף ומוסרים נפשם על קידוש השם. נמצא שעל ידי קידוש השם נכנסין כל הנידחין מקדושת ישראל לתוך הקדושה, שזהו בחינת 'נדחי ישראל יכנס'. ועל ידי זה 'בונה ירושלים ה', כי קידוש השם הוא בחינת שלום, שעל ידי זה יכולין לקשר המחשבה אל הדיבור, שזהו בחינת 'בונה ירושלים ה' כנ"ל".

^י הלכות שומר שכר ה"ב, אות י', וזל"ש: "ומיום בריאת העולם לא היו עדיין שני צדיקים וכשרים אמיתיים שווים לגמרי בכל תנועותיהם אף על פי ששניהם הולכים בדרך אחד ויונקים מרב אחד, אף על פי כן יש חילוקים רבים בדרכיהם והנהגותיהם וכמו שהאריך רביז"ל לספר ולהפליג בגודל החילוקים בין הצדיקים הגדולים שהיו סמוכים לזמננו שכולם הם מתלמידי הבעל שם טוב והמגיד זצוק"ל והיה

כל אחד צריך לראות לקשר את המחשבה לדיבור, כל אחד צריך לחפש עצות לכך; אחד שעדיף לו להתפלל בקול רם ובכך יצליח בנקל יותר לקשר המחשבה לדיבור - שיעשה כך. ויש אחר שעדיף לו שלא להתפלל כל כך בקול.

כל אחד צריך לדעת מה שהרבי אומר כאן, ש'עיקר החיות מקבלים מתפילה - תפילה לא-ל חיי'. האדם צריך להכניס את כל כוחו באותיות התפילה, הוא צריך להשקיע שם את כוחותיו; הלא אם עיקר החיות מקבלים מתפילה, הרי ששם צריך להשקיע את כל כוחו ומרצו.

הרבי אומר שבתפילה מתחדש 'כוחו'. אל לו לפחד שמא ישקיע כוחות בתפילה ויישאר לגמרי ללא כוחות - לא, ייתנו לך כוח חדש!

לקדוש ברוך הוא אין הרבה יהודים שמכניסים כוחות בתפילה - אתה תקבל כוח חדש! אדם אחד לא יכול לחקות את השני בדבר זה, אלא זה הכלל: צריך להתפלל עם כוחות, להשקיע כוחות בתפילה! לא סתם כך (ללחוש) עם הפה ולהתפלל בלי כוחות.

הלא הרבי פעם הוכיח את אנשיו: "פארוואס לייגט איר נישט אריין כוחות אין דאווענען?!". "מדוע אינכם משקיעים כוחות בתפילה?!".

שלום גדול ביניהם ואף על פי כן היו מחולקים מאד בדרכיהם שזה היה נוסע על המדינה ודרש ברבים וזה ישב בביתו, זה האריך מאד בתפילה והתפלל לפני התיבה בצעקות והתלהבות גדול, וזה התפלל בלחש עם הציבור כדרך ההמון, וזה הרבה בתורה יותר וזה הרבה בצדקות ופדיון שבויים, וכיוצא בזה שנויים רבים לאין מספר אף על פי שכולם ינקו מרב אחד, כי אי אפשר שיהיו כולם שווין, כי כל אחד עובד את ה' כפי מידתו וכפי שורש נשמתו".

^ט שיחות הר"ן קכ"א: "פעם אחד הוכיח אותנו להתפלל בכוונה ובכוחות כמבואר בספריו הרבה שצריכין להכריח עצמו מאד לתפילה ולהתפלל בכל כוחו. ואמר: שתפילה שלכם בכוח הוא כמו שמשכתי אני את החבל עם האנקיר כשהייתי על הספינה. היינו בהיותו על הספינה היה פעם אחד בשעת הדחק שהיו מכריחים את כל אנשי הספינה שימשכו בכל כוחם את החבל הנ"ל והייתי מושך בכל כוחי החבל אבל באמת לא הכנסתי שום כוח, רק היה לפני. כי הוכרתי להראות לפניהם כאילו אני מושך בכל כוחי. כך הוא התפילה שלכם בכוח ובכוונה. כלומר שעדיין אין אנו מכניסין כל כוחינו באמת לתוך התפילה".

(ר' נחמן: הרבי אמר משל): כן, עם הספינה שם. כשהרבי משך את החבל, הוא הראה עצמו כאילו, שיחשבו שהוא מתאמץ. (ואמר רבינו): "כך נראית תפילתכם!". כפי הנראה, להשקיע כוחות בתפילה זה ענין אחר לגמרי.

צריך לנסות - לנסות להשקיע כוחות בתפילה! למשל, כשכבר מתחילים להתפלל בישיבה, לא יכולים אז לבוא ולהתחיל, החזן כבר אוחז ב'ויברך דוד' והוא יתחיל 'הודו'?!... אם רוצים להשקיע כוחות בתפילה, הלוואי שההתחלה יחד עם הציבור תספיק, צריך להתחיל עוד קודם.

תפילה בחיות יחד עם הקהל

'הודו לה' קראו בשמו' ראשי תיבות פִּקְהָל - זה מובא מהאר"י הקדוש³. [האר"י הקדוש הרי היה ספרדי - הספרדים מתחילים ב'הודו', והאשכנזים מתחילים ב'מזמור שיר חנוכת הבית']. 'הודו לה' קראו בשמו' צריך להתחיל כל הקהל יחד!

אחד שמתפלל מאוד לאט - שיתחיל מוקדם יותר, לא מאוחר יותר; אם אינו יכול להתחיל יחד עם הציבור כי ישאר מאחור. זה דבר מצוי, אבל להתחיל מאוחר יותר? ודאי שלא!

(ר' משה בינשמוק: ולהתחיל יחד עם כולם, ואחר כך להישאר מאחור כי הוא מאריך?) שיתחיל מוקדם יותר. (ר' משה: ואם לא התחיל מוקדם יותר?) הרי איננו מדברים על מקרה שקורה באופן חד פעמי - אנו מדברים על הדרך. אם אני יודע שהציבור מתפלל בחצי שעה, ואני יודע שבחצי שעה איני יכול להתפלל מ'הודו' עד 'שמונה עשרה' - עליי להתחיל מוקדם יותר.

³ עי' ספר "פאר מלכות": "כתב הגאון יחיא צאלח זלה"ה בספר "עץ חיים" (ראב"ד בכל גלילות ארץ תימן) בשם מהר"י צאיח, וז"ל: הוד"ו בגימ' אה"ה, ה'ודו לה' ק'ראו ב'שמו - ר"ת בקה"ל, חייבים אנו להזכיר שמו בקדיש וברכו ובכל מיני קדושות עכ"ל. כלומר שכל אלו הדברים צריכים להיות בקהל דהיינו במנין עשרה אנשים גדולים, עיי"ש.

(ר' משה: ואם התחיל יחד עם הציבור כי זו היתה מחשבתו, אך באמצע קיבל התלהבות והתעוררות?) אדם שעושה מסחר, עליו לחשב את המסחר באופן שהוא ייצא עם רווחים. אם אדם יעשה מסחר והוא אינו מודע כלל למה שקורה במסחר – כיצד יוכל להרוויח שם? מסחר כזה כבר עדיף שלא יעשה. כשהוא עושה מסחר, עליו להכיר את עצמו ולדעת למה אני מסוגל ולמה לא.

(ר' משה: השאלה היא, הוא מתחיל יחד עם כולם – ובאמצע הוא מתלהב ורוצה להתפלל יותר באריכות, וממילא כבר לא יתפלל בציבור. השאלה היא, האם בגלל שלא התחיל לפני כן, מכאן ואילך אינו רשאי להתפלל ולהאריך באמצע?) הרי יהיה לו צער, ומנין אדע שאכן יש לו צער מכך, על ידי שלמחרת הוא כבר יתחיל מוקדם יותר, בכך אדע שאכן יש לו צער מכך.

אם היום היה לו הפסד של אלף דולר, יהיה לו צער מכך, ומחר הוא כבר יישמר שלא יהיה לו הפסד כזה. אם הוא נכשל והפסיד אלף דולר, הוא כבר יישמר היטב למחרת. מתי אני יודע שיש לי צער מכך? אם מחר אני רואה שאני (מתחיל מוקדם יותר) – זה סימן שיש לי צער מכך.

אם הוא צריך להתפלל, ותפילתו נמשכת שלשת רבעי שעה/שעה מ'הודו' – כל אחד כפי מה שדרוש לו לפי ערכו – הוא כבר ידאג מחר להתחיל את התפילה מוקדם יותר.

עניינו של הרבי היה כזה; הרבי אמר: "איר מעגט קנייטשן מיין ספר ווי אזוי איר ווילט, נאר נישט משעפען קיין סעיף קמן פונעם שלחן ערוך". "אתם יכולים לקמט את ספרי איך שתמצו, אך לא לגעת בסעיף קמן בשולחן ערוך". אמנם מהשולחן ערוך משמע שלצורך כוונה יתרה מותר להתפלל אפילו שלא בציבור, יש רמז כזה^{כא}, אך כל זה נאמר רק אם זה 'לפעמים', אבל לבוא ולעשות לעצמו סדר, צריך לעשות סדר כזה שכן יוכל להתפלל בציבור, צריך להתחיל מוקדם עוד יותר^{כב}.

^{כא} עי' שערי תשובה באו"ח סי' נ"ב, סק"א.

^{כב} עי' בספה"ק "מאור ושמש", פר' ואתחנן, בד"ה "ובקשתם משם", ושם בא"ד: "העיקר הוא להתפלל עם הציבור דווקא, הגם שמתפללים במהירות או באריכות מחוייב לדחוק את עצמו להתפלל דווקא

כמדומני שברמ"א מובא, שבדבר תמידי אין שייך בדיעבד^{כב}. אם אצלי זה דבר קבוע יום יום, זה לא נקרא בדיעבד. בדיעבד זה רק כשזה 'לפעמים', אבל בדבר תמידי לא שייך לומר בדיעבד.

העובדים הגדולים, ברסלב'ער חסידים, היו מתחילים להתפלל מוקדם יותר. הם התחילו להתפלל מוקדם יותר. הם דאגו לכך שבשמונה עשרה יעמדו יחד עם הציבור.

על גודל המעלה של 'תפילה בציבור' נכתבו דברים גדולים ועצומים, לשונות נוראיים. בליקוטי הלכות, הלכות תפילה, חלק אורח חיים (הלכה ד), במעשה של הבעל תפילה שם: עשרת האנשים; הבעל תפילה ועשרת אנשיו - זה העניין של תפילה בציבור, עשרה!

פנה אל תפילת הערער

בזוהר של השבוע פרשת ויחי, כתוב^{כד}: רבי אבא אמר: "פְּנֵה אֶל תְּפִלַּת הָעֵרְעָר וְלֹא בְּזֶה אֶת תְּפִלָּתָם^{כה}". וקשה, שהרי 'פנה אל תפילת הערער' - לשון יחיד, ו'ולא בזה את תפילתם' - זה לשון רבים?! ומבאר רבי אבא: 'פנה אל תפילת הערער' - בתפילה של יחיד הקדוש ברוך הוא 'פונה'. 'פנה' פירושו, שהוא מתבונן היטב איך הוא מתפלל. אבל 'תפילתם' אינו מבזה, תפילת רבים אין הקדוש ברוך הוא מבזה אותה.

בציבור ולא ביחידות ואז יוכל לבוא לידי מדריגות גדולות". ועל' גם שם ברמזי חנוכה, וזל"ש: "והענין הוא כי רבים וכן שלימים בדעת וביראת ה' עושים עצות לעבודה שבלב זו תפילה, ויש רבים מהם שמתפללים בינם לבין עצמם כדי לכוון היטב, אבל האמת הוא שלא להפריש עצמו מהציבור" וכו', עיי"ש.

^{כב} עי' ב"ח סי' נ"ח, בד"ה "שלא יהא רגיל לעשות כן".

^{כד} ויחי רלד ע"א

^{כה} תהלים קב, יח.

'פנה' פירוש, שהוא פונה, הוא מעיין בתפילתו, "אתה יחיד ואתה מתפלל לבד, הבה נראה איזו תפילה אתה מתפלל לבד". אולם 'תפילתם' אין הוא מבזה. ומדוע? כי זו תפילת רבים!

וכי אני מחשיב כל כך את תפילתי עד שאיני צריך עוד להתפלל בציבור? הרי אני צריך לדעת בעצמי האם אני אוהז בתפילה בכוונה במדרגה כזו שאיני צריך לתפילה בציבור?! היו באמת גדולים שאמרו כך¹¹.

חייבים לומר שמי שרוצה באמת להתפלל, הוא רוצה לקשר את המחשבה אל הדיבור, אך הוא מתפלל לאט – אחד כזה חייב לעמוד ולהתפלל מוקדם יותר, שהרי זה החיים שלו, זה המסחר שלו.

הלא הרבי כבר אמר: "איר זאלט זיך נישט לאזן נארן!"¹². אסור לנו לרמות עצמנו, עלינו לדעת בעצמנו אלו מסחרים יש לנו כאן.

השאלה הראשונה - במאי עסקיתו?

אכן בזוהר הק' של פרשת השבוע¹³ מסופר על מערה, ששם במערה ישבו רבי יוסי, ורבי חזקיה, ורבי יהודה. רבי יוסי פחד להיכנס למערה בלילה, היו שם נחשים ועקרבים. אמר לו רבי יהודה: מתפלא אני עליך מדוע אתה פוחד, אתה הרי ודאי 'ירא חטא', אתה הרי ודאי ירא חטא? (הוא הרי היה) אחד מהחבריא של רבי שמעון, השכינה נמצאת עמנו, מדוע אתה פוחד? אמר ר' יוסי, אבל 'אין סומכין על הנס'. (אמר לו ר' יהודה), אנחנו שלושה אנשים.

¹¹ עי' עלים לתרופה מכתב מיום ה' בשלח שנת תקצ"ה: "הרבה מהיראים שבימים הקודמים התפללו ביחידות, ולא רצו להתפלל בציבור שלא יתבלבלו".

¹² שיחות הר"ן, אות נ"א.

¹³ ויחי דף רל:

בקיצור, הם נכנסו למערה, והיו ערים לילה שלם, ועשו כל מה שצריך לעשות. בהמשך הלילה הגיעו רבי שמעון ורבי אבא ורבי אלעזר. בעודו עומד מחוץ למערה ראה רבי שמעון - הרי היו לו עיניים מאירות - וענה ואמר: אני רואה בקירות המערה שהשכינה נמצאת שם, ואכן כשנכנס, מצא שם את שלושת התלמידים. כמובן שהשמחה שפרצה שם...

בקיצור, הם היו ערים לילה שלם, ואחר כך יום, ושוב לילה שלם. כשרבי שמעון נכנס השאלה הראשונה ששאלם היתה: 'במאי עסקיתו' - במה עסקתם?!

מובא^כ, שלעתיד כשהאדם מגיע לעולם האמת, דבר ראשון שואלים אותו: "במאי עסקיתו" - במה עסקת כאן בעולם הזה? הרי אתה בא מהעולם הזה, במה עסקת? זה הדבר הראשון.

אנחנו לא צריכים לחכות עד שישאלו שם, אנחנו צריכים לשאול את עצמנו: 'במה אנחנו עוסקים כאן?!'. 'עוסק' פירושו - זהו הקביעות שלי. אמנם חוטפים פה ושם; ארוחת בוקר, ארוחת צהריים, ארוחת ערב - אבל מהו ה'עסק' שלי?! 'במה אני עוסק, מהי הקביעות שלי?'

אה, זה הרי כל עניינו של הרבי - העניין של ההתבודדות, ליישב דעתו: 'במה אני עוסק? מהו העסק שלי? במאי עסקיתו?!'. כשעושים את החשבון הזה, ממילא יש לי מחשבות אחרות, אזי אני יודע שעיקר החיות - אומר הרבי - מקבלים מהתפילה.

כשאני עומד להתפלל ואני יודע ש'אני' לא יכול להתפלל מהר; אחרים יכולים אולי להתפלל מהר, אבל אני לא יכול, זוהי כל חיותי. ובכל זאת אני רוצה להתפלל תפילה בציבור - תפילה בציבור היא הרי דבר גדול. וכי אוכל לומר שתפילתי חשובה כל כך אפילו ביחידות?! אני חייב להתחיל להתפלל מוקדם יותר!

יש לי הרי עסק, זה הרי העסק שלי, זו הרי החנות שלי!

אדם שעובד במקום כלשהו ומרוויח כסף טוב, אבל הוא חייב להתייצב בשעה שש בבוקר לעבודה. וכי יעלה על הדעת לומר שהשעה שש מוקדמת מדי עבורו? הוא לא יאמר מילים אלו, יש לו סדר משלו, הוא הולך לישון מוקדם, יש לו שעון מעורר, הוא חייב לקום לעבודה.

גם אנחנו צריכים לעשות בירור בתוך עצמנו, שאכן זהו העסק שלנו. עלי לבחון את עצמי האם זה באמת הקביעות שלי או לא? אם אווכח לראות שאכן זהו העניין הקבוע שלי, אז הכול בסדר.

עד שמחדירים לגוף שהרוחניות תהפוך לקביעות, צריך לדפוק היטב את הגוף, לדפוק בו היטב שזוהי הקביעות שלי!

סוחר בדים – לא סוחר זפת!

אמנם אנחנו מדברים עכשיו מענין תפילה, אבל צריך להחדיר זאת לגוף גם בכלליות.

הרבי אמר לאחד; הלה בא לרבי לבקש פרנסה, המשיל לו הרבי משל, מאחד שקנה הרבה סחורה אצל החנווני, ואחר כך כשבא לנסוע לא היה לו זפת (- לשמן את הגלגלים) - העגלה לא נוסעת. נכנס הלקוח אל החנווני ואמר לו: "אני לא יכול לנסוע". (אמר לו החנווני:) "נו, אם כן קח לך גם קצת זפת".

זפת כזו לא היתה בהישג יד. פוגש אותו אדם אחר שלא היה לו זפת ושואל אותו: 'מאין לקחת זפת?'. אומר לו הלקוח: 'מהחנווני'. ניגש הלה לחנווני ומבקש זפת. אומר לו החנווני: "אני סוחר זפת? ההוא קנה אצלי הרבה סחורה, אם הוא לא יכול לנסוע - קח וסע! אבל אתה רוצה לקנות אצלי רק זפת? אני לא סוחר זפת!".

(והנמשל הוא:) סוחר בא לרבי לבקש פרנסה. אומר לו הרבי: 'פלוני' הוא חסיד, הוא מציית לרבי ולעצותיו, והוא הרי רעב, אם אני מוכרח לתת לו שיהיה לו מה לאכול - 'אכול' וסע הלאה! לך סע הלאה! אבל אתה בא אלי לדבר רק מענייני פרנסה? אני לא סוחר זפת!'

וכן הוא לעניינינו: הבה נחדיר לעצמנו את המחשבה הזו ולא ניתן לרמות עצמנו. שעבודת ה' תהא הקביעות שלי, ושאר כל הדברים (הצרכים הגשמיים) יהיו רק בבחינת 'ארעי', רק כי מוכרחים לזה; בעולם הזה מוכרחים לישון, מוכרחים לאכול - מוכרחים, אבל הקביעות שלי היא 'אידישקייט'. איזה אידישקייט? תורה, מצוות ומעשים טובים, עבודת השם! וכדי להחדיר זאת לראש, צריך הרבה הרבה לדפוק את הגוף שזוהי הקביעות!

'המדליה שלי'

(ר' נחמן: היה אחד שהתפאר שמעולם לא ביקש מהרבי פרנסה!) כן - ה'דייטשל', זה שהיה בא עם אצבעות מוכתמות בדיול.

(ר' נחמן: רבי נתן אמר, שהוא יתפאר עם שני האנשים הללו לפני כסא הכבוד!) (כשקורבם) היה זה לאחר הסתלקותו של הרבי. (הדייטשל נענה פעם ואמר:) "אני כבר נוסע ארבעים שנה לראש השנה, ומעולם לא ביקשתי מהרבי דבר כזה!"

(ר' חיים שלמה רוטנברג: ר' מנדל קראו לו?) לא, ר' מנדל מכפר זה מישהו אחר, ר' מנדל מכפר היה אחד מאנשיו של הרבי. הרבי אמר עליו: "דאס איז מיין מענדאל!". "זוהי המדליה שלי!"

מה הפירוש 'מענדאל'? אצל הקיסר, אחד שעשה משהו טוב, העניק לו הקיסר מדליית זהב, עיטרו את האיש במדלייה - זו מתנה מהקיסר, זה נקרא מענדאל.

⁷ עי' טעם זקנים קונטרס כ"א; ל"ט.

התבטא הרבי על ר' מענדל ואמר: "זהו המענדאל שלי!", הוא התכשיט שלי.
מענדל'ע - מענדאל.

(ר' נחמן: אצלו אירע המעשה עם השריפה!) **בן בן**. (ר' נחמן: ור' מענדל'ה מלאדיז'יב שרבי נתן קירב אותו ואחר כך הוא נתן את השני רובל הראשונים עבור בניין הקלויז - הוא היה מטולטשין²⁷) **איני יודע.**

(ר' נחמן: ר' אברהם ר' נחמן'ס כותב משהו, שהוא ור' יצחק חזן מברסלב התוועדו פעם אחת, ור' יצחק נהג לומר בדיחות -) **בן בן**, זה משהו אחר. אבל הספק שהיה לרבי נתן 'האם מותר לי לקחת או לא', גם כתוב שם? (ר' נחמן: רבי נתן הסתפק אם מותר לו לקחת את השני רובל כי יותר מזה לא היה לו). (אך לכסוף הכריע: **מאחר ועניינו של הרבי דורש מסירות נפש - מותר לי לקחת!**)

²⁶ עי' כוכבי אור - אנשי מוהר"ן, אות כ"ח.

²⁷ עי' שם בשו"ס אות נ"ב, ושם באמצע: ובא לפני מוהרנ"ת ז"ל, וסיפר לפניו את כל לבבו בדבר מבוכותיו מספרי החקירות אשר נטעה ונתעה בהם קודם התקרבותו. ומוהרנ"ת ז"ל ידע מה להשיבו, עד שנהפך לאיש כשר בכל ימי חייו.

²⁸ עי' שם נ"ד - נ"ה: ונתעורר באמצע השנה לסבב בכל העיירות שנוסעים מהם לאומין לימי ראש השנה כנ"ל ולהציע לפני אנשי שלומנו בכל עיר ועיר להתנדב מעות לצרכי זה הבנין. ונסע תחלה ללאדיזין, שנמצא שם בעת הזאת קצת מאנשי שלומנו והציע לפניהם דברי התעוררות כפי רוממות רביז"ל, וכפי גדולת ונוראות האסיפה על שמו בימי ראש השנה הקדושים. ורבי מנחם מענדיל הנ"ל היה בעת הזאת מתושבי לאדיזין מתפרנס ממעשה ידיו, אבל עניותו ודחקו היה גדול ועצום בעת הזאת, אבל מכוון ממש ביום בוא מוהרנ"ת כנ"ל נמצא תחת ידו שני רוביל אשר זאת היתה כל רכושו ולא יותר. וברוב להבת לבבו בשמעו דברי מוהרנ"ת, רץ לביתו וחטף את אלה השני רובל כסף והביאם למוהרנ"ת לצרך הבנין. ולא רצה תחילה מוהרנ"ת לקבל אותם כלל מידו (כי אף-על-פי שמובא בספרים שבשביל תשובה מותר להפריז יותר מחומש, אבל בכל זה כפי עוצם עניותו לא רצה מוהרנ"ת בשום אופן לקבלה). מחמת הרחמנות אשר עליו מעוצם עניותו והתחיל רבי מענדיל ז"ל לבקש ולהתחנן ממורנ"ת לרחם עליו בתכלית ההיפך ולזכות אותו בזכות נורא ועצום כזה, עד שעלה על דעת מוהרנ"ת ז"ל שבאמת אין ביכולת לידע באיזה אופן גדול ביותר הרחמנות, עד שקבלם מאתו. כי כפי שמסר את נפשו כל-כך על הנדבה הזאת שיהיה לו חלק הראשון בבנין הזה, ידע והאמין שזה יהיה אם ירצה ה' יסוד גדול וחזק לזה הבנין באפן שיהיה ביכולתו לגמרו.

²⁹ עי' שיחות וסיפורים שם בסימן נ"ב.

לומר שרבי אברהם ר' נחמן'ס מביא זאת (שהתוועד יחד עם ר' מנדל מלאדיז'ין) - איני יכול לומר, אבל שמעתי שהסיפור התרחש קרוב מאד לאומן.

בניית הקלויז במסירות נפש

רבי נתן לאחר הסתלקותו של הרבי, בכל מקום שהיה אחד מאנשי שלומנו, רבי נתן נסע אליו, ופעם אחת היה גם אצל האיש ההוא. זה היה בשלב מאוחר יותר, כשרבי נתן כבר רצה לבנות את הקלויז. רבי נתן נכנס אליו ודיבר עמו הרבה מאוד מהרבי. נענה האיש ההוא: "רבי נתן, אם עדיין לא בניתם קלויז, עדיין לא פעלתם כלום". השיב רבי נתן: "אם כך - תן אתה את הסכום כסף הראשון!". תכף הוציא האיש שני רובל.

רבי נתן אמר: "איך האב געקלערט צו מעג איך נעמען ביי אים צו נישט, ווייל ער האט מער נישט געהאט, נאר וועדליג דעם רבי'נס זאך דארף זיין מסירות נפש, מעג איך נעמען!". "הסתפקתי האם מותר לי לקחת ממנו או לא, כי יותר מזה לא היה לו, אבל מאחר ועניינו של הרבי דורש מסירות נפש, מותר לי לקחת!".

קיבל ממנו רבי נתן את שני הרובל, והלך למשעהרין ועשה מזה רעש: 'יהודי כזה נתן 'את כל אשר לו'! - רבי נתן ידע לעשות רעש - וכך החל בבניית הקלויז.

(השואל: מי היה האיש?) איני יודע. (השואל: האם ידוע באיזו עיר זה היה?) אם כתוב שם (בשיחות וסיפורים) 'טולטשיין' [לאדיז'ין] - הרי שאין מה לדבר, רק שאני שמעתי שזה היה בעיירה סמוכה לאומן.

אנשי שלומנו עדיין היו שם, אצל אנשי שלומנו היה אפילו אחד בעיר. ובתחילה רבי נתן היה נוסע גם אליהם להיות אצלם ולדבר עמם. ומי מדבר כשנסע כדי (לחזק את אנ"ש -) אחד מעיר, וכי דבר קטן הוא?!

צריך להחדיר זאת למח, להחדיר זאת לגוף - מהי הקביעות שלי?!

צריך לדבר הרבה הרבה עם חברים, ולדבר הרבה להשם יתברך, שזה יהיה הקביעות אצלי, ולזה צריך גם קצת סמאלע, כדי שאפשר יהיה (להמשיך) לנסוע הלאה.

(רבינו אמר): "דאם זאלט איר מקבל זיין פון מיר - איר זאלט זיך נישט לאזן נארן!". "את זה תקבלו מאתי - שלא תתנו להעולם להטעות אתכם!". אדם יכול לחשוב: כן, הקביעות אצלי היא רק ב'תורה ותפילה', והא ראייה, שרוב היום אני מבלה בתורה ותפילה. אך האמת היא שאפילו אם הוא מבלה רוב היום בתורה ותפילה, (עדיין) יכול להיות; ש'זה' יהפוך להיות אצלו קבוע במוח - מזה הוא עדיין רחוק מאוד. שזה יהיה אצלי הקביעות, ושזה כל עיסוקי ומעייני בעולם הזה - לזה צריך רחמים גדולים.

איי מה ההבדל (אם זה הקביעות שלו או לא), מאי נפקא מינה, הוא הרי עוסק בתורה ותפילה? הנפקא מינה היא: שאם זה אצלי קביעות, אזי אפילו אם יתגברו המניעות - לא אפסיק, 'זהו הקביעות שלי'! אבל אם עדיין אין זה הקביעות שלי, אלא מאי, אני מתפלל, לומד, אזי כאשר תתגבר איזה מניעה תכף אהיה שרוי בסכנה.

הרבי אומר בתורה כ"ה שיש "שכל הנקנה", והרבי אומר שם שעיקר ההשארה של האדם לאחר מותו הוא השכל הנקנה, זה מה שנשאר לו^ה.

הרבי מדבר שם מ"שכל בכח", "שכל בפועל", ו"שכל הנקנה". שכל הנקנה הופך להיות דבר שלי, רכוש שלי, זה משהו אחר. 'שכל הנקנה' - זה כבר בקביעות אצלי, קניתי את הדבר, קניתי, הנחתי, זה נשאר.

^ה שם באות א': "כמו שכתבו המחקרים, שיש שכל בכח, ושכל הפעל, ושכל הנקנה. ועיקר קיומו של אדם לאחר מיתתו, אינו אלא שכל הנקנה, וזה השארותיו לאחר המיתה".

(ר' נחמן: מי היה ר' יצחק חזן מברסלב, הוא אינו מוזכר, אבל היה מאנשיו של רבי נתן?) כמוכן, ודאי. (ר' נחמן: האם הוא באמת היה חזן בברסלב?) איני יודע, אולי שם משפחתו היה 'חזן'!?

(חזור להנ"ל. ר' נחמן מראה לר' לוי יצחק את הסיפור עם ר' מענדל מלאדיז'ין בשיחות וסיפורים) אות נ"ד) שנתן שלושה רובל לקלויז) היו כאלו מאנשי שלומינו שהיו פזורים, חסיד בודד בעיירה, ורבי נתן היה מסתובב. אין זו סתירה (שיחות וסיפורים) - גם זה היה. שמעתי שהסיפור התרחש בעיירה סמוכה לאומן.

במחצית השנה שהרבי היה באומן, הרבה אנשים התקרבו אז לרבי. מסביב יש שם עיירות קטנות, יש שם עיירה 'בוקי', עיירות קטנות. אפילו בזמני היה בבוקי חסיד אחד, וכך היו מפוזרים (בעוד עיירות). 'בוקי' זו עיירה סמוכה לעיר אומן. גם ר' יחזקאל העשיל¹⁷ התגורר שם. ויש שם עוד עיירות קטנות כאלה.

לאחר הסתלקותו של הרבי חשש רבי נתן שהם ייפרדו. הלך רבי נתן וקיבץ אותם, בכל מקום שהיה אחד מאנשי שלומנו הוא תמיד היה שם, הוא קיבץ אותם ומזה נהיה...
 ❖ ❖ ❖

הרפואות של רבי נתן!

(ר' נחמן: היה פעם 'מעשה עם בארשט' - באיזו עיירה זה היה?) כן, גם מעשה זה התרחש סמוך לאומן.

רבי נתן היה שם אצל אחד מאנ"ש שהיה לו בן יחיד; בן יחיד שסבל (ממחלה) בריאות והרופאים כבר אמרו נואש. ובמצב כזה אסור לאכול בארשט שהוא מאכל חריף.

¹⁷ מובא הרבה במכתבי רבי נחמן מטולטשין. היה מחותנו של הרב מטשעהרין.

רבי נתן הורה שיבשלו שם בבית בארשט, והחולה (הבן) ישב ולא אכל. שאל רבי נתן: 'מדוע לא נותנים לו?', אז הסבירו לו את המצב. הורה רבי נתן לתת לו. למעשה הבן הבריא לגמרי.

לאחר מכן אותו רופא שכבר אמר נואש, נפגש עמו, ואמר כך: "אצלי, על פי סדר הרפואות שלי הוא כבר היה בעולם האמת, רק שאצלכם יכול לקרות "סיבוב"... - כך אמר הרופא לחולה!."

(ר' משה: מה פירוש "אצלכם יכול" וכו'?) מה ש'אתם' יכולים - שלא על פי דרכי הרפואות! (ר' משה: הוא היה ברסלבר - הבן?) האב היה חסיד ברסלב.

כך נראית שיחה בין חסידי ברסלב

כל זה היה כאשר רבי נתן נסע בכל מקום ואסף מכל מקום שרק היה - אחד אחד, ולכן יש לנו עכשיו ברוך השם (שיודעים מרבינו הקדוש) - מפני שרבי נתן עשה זאת אז. מה הוא פעל? שעניינו של הרבי לא נפסק! שעניינו של הרבי לא נפסק!

אז היה לרבי נתן את הרעיון הזה והקדוש ברוך הוא עזר שהוא הצליח בזה. עכשיו גם כן יש ברוך השם - זה לא נפסק - יש בני ברק, יש ירושלים - זה קיים, זה קיים!

זה בכלליות, וגם בפרטיות צריך כל אחד לדעת בנפשו - 'שלא ייפסק אצלי עניינו של הרבי!'. מה פירוש 'נפסק'? שמפסיקים לקיים את העצות - זה ניתק ממני, בלי העצות אי אפשר להתקיים.

זה שהוא לא מתבייש עם השם (ברסלב) גם זה טוב מאוד, אבל שהדבר יפעל כראוי, זה לא יכול להיות בלי זה; בלי העצות של הרבי אי אפשר בשום אופן!

זה לא רע שמכניסים הביתה חסיד ברסלב ונותנים לו כמה פונט - גם זה טוב מאוד, אבל להגיע למה שהרבי רוצה לעשות ממנו? - -

אלו צריכים להיות הדיבורים שלנו, זה מה שאנו צריכים לדבר. רואים זה את זה באמצע הרחוב: "מה נשמע אח יקר? מה נשמע - האם אתה חושב על התכלית?!"

בפרטיות אין צורך לדעת אחד מהשני; בפרטיות מה שעובר על אדם אי אפשר לספר אחד לשני - זה צריך לדבר רק עם השם יתברך. אבל זה הרי בן אפשר: 'אחי היקר מה נשמע? האם אתה חושב מהתכלית?!'

הרבי שיבח את השוחט^ל: "דו האסט מיך אינזינען געהאט אלע טאג?!". "אתה חשבת עלי כל יום?!" (כמו בן צריך כל אחד לומר לעצמו): 'האם אתה זוכר את הרבי כל יום? האם אתה זוכר את העצות?!'

(השואל: השוחט באמת בנה את הכסא במשך שנה?) יש אומרים חצי שנה.

לזה צריך רחמים גדולים מאוד, שהקדוש ברוך הוא יעזור שהדבר ייקבע בלב. זה הרי לשון הזוהר^ל: "כפום מה דמתדבק בר נש בהאי עלמא - כך הוא שם!". כשמתדבקים בעולם הזה, לומדים הרבה את הספרים - את הספרים של הרבי, אזי גם שם זה כך.

^ל אבניה ברזל שו"ס מרביז"ל אות כ': אחד עשה כסא לרבינו זצוק"ל, ושאל אותו רבינו ז"ל: כמה זמן עשית אותה? ענה לו: בחצי שנה. ושאל אותו רבינו זצוק"ל: האם כל היום עשית אותה? ענה לו: לא, רק בכל יום עבדתי שעה אחת (יען כי היה כסא נאה ומצוירת בציורים נאים). אמר לו רבינו זצוק"ל. אזוי! האסטו מיר אין זינען גיהאט אהאלב יאהר אלע טאג א שעה!

^ל ח"א קע"ו ע"א. ועי' בחיי מוהר"ן ק"א: "והעיקר תלוי בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמיתית יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא כן הוא בעלמא דאתי, ואז בוודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מליך להצדיק גם משם".

כשמגיעים לשם, זהו 'עולם התוהו', שם יש מוזיקים - והם מתנגדים גדולים, רחמנא ליצלן - בתור ניסיון, הם מרחיקים¹².

דע שאתה 'נפטר'!

אני זוכר שבאומן - בלווייה התכופפו, אמרו למת: 'אל תיתן להטעות אותך, דע שאתה מת, אתה ברסלבר חסיד! שם יש מתנגדים קליפות גדולות - אתה אל תיתן להטעות אותך, אל תיתן להרחיק אותך מהרבי!' היו נוהגים לומר לנפטר בקבר.

(ר' משה: ממש לפני הקבורה, או בשלב מקודם יותר?) בשעה שכבר הניחוהו בקבר, כשהוא כבר היה מונח ב'זיבולא בתרייתא'.

אי אפשר לתאר מה יש שם. אבל זה צריך לדעת, ששם זה עלמא דקשוט, שם זה עולם האמת. אבל עד שמגיעים שם לאמת שצריך להגיע - יש שם סביב סביב גדר של נחשים ועקרבים. הזוהר קורא להם: 'נחשים ועקרבים'. אלו קליפות

¹² עי' בחיי מוהר"ן, שם (אות ק"א): "ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק בהאמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול עד שיהיה חזק כל כך שאפילו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן, כי גם שם צריכין התחזקות גדול להאמין בהצדיק. ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תיקון. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בוודאי לא יוכלו שם המונעים למנעו מליילך להצדיק לקבל תיקון לנשמתו. כי עיקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבלבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברין על הצדיק מה שדוברין כדי שלא יתחזק לבוא אליו (כי בוודאי אפילו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדיין לבוא למקום מנוחתו בשלימות עדיין אינו בעלמא דקשוט. אדרבה עיקר ענינו ויסורים על ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התוהו ונדמה לו כאילו עדיין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעאות כמפורסם בספרים) אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם ומתעקש עצמו ואומר אני שומע לכם ואני רוצה דייקא לילך ולבוא אל הצדיק הם מוכרחים להניח אותו ואינם יכולים למנעו מזה בשום אופן כי עיקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו כנ"ל", ועיי"ש סיפור נורא בענין זה. גם עי' בליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ע"ח: "וצריכין לבקש מאד מהשם יתברך, לזכות להתקרב להצדיק האמת, כי אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת, אשרי לו, אשרי חלקו. כי אחר כך (היינו לאחר מיתה) קשה אז מאד להתקרב, וצריכין מאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד, שיזכה בחיים חיותו להתקרב לצדיקי אמת".

מגושמות, מזיקים. והמזיקים הללו יש להם שייכות רק עם זה שבחיו לא התנהג כפי שצריך, ורחמנא ליצלן - הם יכולים לסחוב אותו.

- זוהי המעלה של יישוב הדעת, וזו המעלה של חברים טובים^{מא}!

כאשר הקדוש ברוך הוא עוזר וכבר נפגשים, יש התגברות של יצר הרע לדבר חדשות, עסקים וסיפורים - (ולפעמים) כל אחד הולך לדרכו ולא משיגים מה שצריך להשיג משני חברים שנפגשים.

אבל כאשר הקדוש ברוך הוא מרחם - זוכרים את התכלית, וכאשר פוגשים חבר נעשית שמחה: 'אה אחי, מה נשמע?!' - "ולאחיו יאמר חזק", ממילא מתקרבים יותר לענייניו של הרבי.

(ר' נחמן: בלוויה של ר' יונה^ב הייתם שם בבית הקברות, ואתם הכרזתם אז: "דע שגם שם יש מתנגדים - אתה תבקש: 'הוליכו אותי רק אל הרבי'" - אני זוכר שאתה הכרזת זאת. מישהו שאל אותי אז: 'איזה מתנגדים יש שם?!'...) אני לא זוכר, יכול להיות, הזיכרון נחלש.

באומן היו נוהגים כך, לדבר אליו: "דע שאתה מת! דע שאתה ברסלבר חסיד - וגם שם יש קליפות, מתנגדים; אל תיתן להטעות אותך, תחזיק עצמך ברבי!".

(ר' נחמן: נהגו גם להניח ליקומי מוהר"ן?) לא על כל אחד.

^{מא} עי' בליקוטי הלכות תחומין ה"ו, אות כ"ב: "ועל כן באמת אפילו אם לא זכה להטיב מעשיו בשלימות בחייו, אבל זכה על כל פנים לחפש ולבקש ולדרוש תמיד אותו יתברך הוא גם כן טובה נפלאה ונוראה לנפשו וגופו, כי על ידי זה זוכה גם אחר מיתתו לחפש ולבקש אותו ולא יוכלו להטעותו על ידי עולם התווה מאחר שגם שם יבקש את ה' יתברך, על כן בקל יוכל לשוב למקום מנוחתו והכל בכוח הצדיקי אמת וכנ"ל".

^{מב} נלב"ע ב' ניסן תשכ"א.

(ר' משה: אבל היו כאלה שכן הניחו - "קיים זה מה שכתוב בזה"?!") כל דבר צריך להיעשות עם יישוב הדעת, לא לרצות לחקות - כיוון ששמעתי איזה דבר תכף עלי לחקות...

זה כתוב בגמרא במועד קטן, והרא"ש^מ כותב בחריפות יתרה - שלא יאמרו שבחים שאין לו לאדם, רק כשאכן יש לו זאת, אני יכול לומר קצת יותר. כאשר יש לאדם מידה של חסד, אני יכול לומר אפילו קצת יותר; אבל לומר דבר שאין לו - זה קמרוג נורא שם. שם זה עלמא דקשומי, שם צוחקים מהשמות הזו שאומרים שבחים שטותיים, סיפורים שטותיים. ומי מדבר עוד (כשמנציחים אותם) על מצבה - כל הדברים השטותיים האלה.

הרבי מדבר בתורה ס"ו^מ מענין המשכת האמת של עלמא דאתי. שם יש אמת - יש שם אמת זכה וטהורה שאין ביכולתנו לתאר לעצמנו גודל האמת שיש שם.

השם יתברך יעזור לנו שנרבה לדבר מהרבי; לדבר מהרבי זה גם כן דבר גדול - להרבות בדיבורים מהרבי זה דבר גדול ונפלא! הבעל דבר לא יכול לסבול שמתאספים ומדברים מהרבי.

מה עושים יחד - מדברים מהרבי! לא מדברים גדולות, רק מדברים מהרבי, זה דבר נפלא! זה נחקק בעצמות, זה נשאר, זה דבר גדול!

^מ גמ' בבא קמא י"ז ע"א - בחזקיהו המלך שהניחו ספר תורה על מיטתו, ואמרו 'קיים זה מה שכתוב בזה'.

^מ הרא"ש על מס' מועד קטן פרק שלישי, סי' ס"ג: "תניא באבל רבתי (פ"ג, הלכה ו') 'אין מוסיפין בתחילה אבל מוסיפין על העיקר'. כלומר, אין מספידין בכבוד למי שאינו ראוי לכך בשעת ההספד אבל אם היה ראוי לכבוד מועט מוסיפין מקצת על דבר טוב שנמצא בו. תניא (ברכות סב.) 'אמר רשב"ג כשם שנפרעין מן המתים כך נפרעין מן הספדין ומן העונין אחריהם וחכם וחסיד תולין לו בחכמתו וביראת חטאו'. פירוש, 'נפרעין מן המתים' - כשמספידין את המת דבר שאין בו כלל הוי לו למזכרת עון, ולכך יש ליזהר מלהפליג בתוספת שבח וכבוד אלא מוסיפין מעט על כל מידה ומידה טובה שהיתה בו".

^מ עיי"ש אות ג'.

ר' הערשל'ה טפליקר

אכן השבוע ביום שישי יחול היארצייט של ר' יחזקאל העשיל - ט"ו טבת. ובט"ז יחול (היארצייט של) ר' הערשל טודרוס'ן. ר' הרשל טפליקר היה חתנו של ר' אברהם (שטרנהרין). וביום שני - ח"י טבת יחול היארצייט של ר' אייזיק (אייזנשטיין) מאומן - זה שבנה את הקלוז.

זכורני אצל ר' הערשל'ה (מטפליק) - הערשל עליו השלום, היה נכנס אלי שאלמד עמו ליקוטי מוהר"ן. הוא היה משלם לי כמו למלמד, חייתי אז בעניות, לא היה לי מה לאכול, והוא שילם לי כסף, למדתי איתו שעה - הוא כל כך שמר על השעה, שלא אדבר ולו רגע אחד.

והוא עודד אותי שאפרש כל מילה¹². כל כך היה קשה ללמוד - לפרש כל מילה! כשהרבי אומר שם: "כי דע" - דע לך. "על ידי"... שאפרש גם את המילה "כי", ו"על-ידי-זה" - גם כן. הוא לא ויתר על אף מילה. "רבנו" - אדונו, "של" - של, "עולם" - העולם.

הוא היה איש אמת מופלא - ר' הערשל טפליקר. הוא בא אלי הביתה, שם למדתי איתו. גם בלא זה שימשתי כמלמד. אחר כך הוא כבר ידע ללמוד יותר, לצרף שתי מילים יחד. אני מספר זאת שנראה את גודל האמת שהיה לו. איש אמת נפלא היה.

(השואל: הוא היה מבוגר ממך?) כן כן, ודאי.

זכורני, כשהוא נפטר [- גם הוא נפטר בעת ששרר קור נורא -] לא היה מי שיווריד אותו לקבר, זכורני שהורדתי אותו אז לקבר ולחשתי לו באוזן שילך לרבי.

¹² עי' ליקוטי מוהר"ן סי' קי"ח: "כשלומד איזה דבר, טוב לפרש הדבר בלשון אשכנז שמבין, [והוא טובה להעולם]" וכו', עיי"ש.

העיקר הוא, שהשם יתברך יעזור שהאמת תיקבע בלבנו. הרבי אמת, וספריו של הרבי אמת, וגם כשמדברים מהרבי מדברים דברי אמת. הרבי ורבי נתן הם הרי דבר אחד. נו, ולדבר להשם יתברך דיבורים זה ודאי אמת - הכל אמת, אמת!

רבי נתן הרי אומר במכתב^מ: "פּלִטִין של אמת!" (ר' נחמן: "הנבנה על ידי אמת"!) כן; עניינו של הרבי הוא אמת.

(השואל: הוא הקים ת"ת ברסלב - ר' הרשל? כן.)

(השואל: כלומר הוא היה בעל תשובה?) ודאי! הוא היה סוג של ברחן בטפליק - א געוואלד! טפליק הייתה עיר של לצים. הוא היה מפורסם בטפליק בתור ברחן. אחר כך הוא נעשה ברסלבר חסיד - אה!

(השואל: הוא עבר לגור באומן?) כן, הוא גר באומן. תחילה עבר לפרנסתו בחייטות. חתנו הראשון של ר' אברהם - ר' יעקב משה^מ, הרי נהרג, ואז הוא (ר' הרשל) נעשה חתנו (בזיווג שני) - הייתה להם בת.

(השואל: הוא היה חב"דניק קצת?) לא - הוא נסע לייסד שם את הת"ת, הוא היה בלנינגרד (- פטרבורג) אצל הלויבאוויטשער. (ר' משה: הרבי מהרי"צ?) אצל הרבי הקודם.

^מ בעלים לתרופה יום ו' ויגש שנת תקפ"ו: "אם תרצה נקודת האמת, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, תבקש האמת בהפלטין של אמת, הנבנה על ידי אנשי-אמת, על ידי בעל אמת, אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא. ובוודאי אתה יודע ומבין את אשר אני מרמז לך, כי ענין הפלטין של אמת מבואר מעט בסוף הסיפורי מעשיות, אך באמת אין אתה יודע כלום..."

^מ עי' שיש"ק ח"ד, שצ"א: "רבי יעקב משה מטשעהרין, היה חתנו של רבי אברהם שטערנהרץ, ונרצח בעת עמדו במשמר העיר במקומו של רבי אברהם, שהיה צריך הוא לעמוד במשמר באותו לילה, ורצה לכבדו ולהקל מעליו, ובאותו לילה רצחוהו הפורעים הבאנדיס, הוא היה אברך יקר וצדיק. זוגתו מרת חנה נשאה אחר כך לרבי הירש מטעפליק, המכונה "הערשל טודרוס" שהיה איש כשר ועובד ה' גדול. אף הוא נפטר בטשעהרין צעיר לימים."

הוא קיבל אותו מאוד יפה, דיבר מעניינו של הרבי - קיבל אותו יפה. בקיצור, מאד קירב אותו^ט.

אסוף אסיפם

כשמתאספים - הרבה פעמים אצל השרים הגדולים כשמסיימים אסיפה ועדיין לא סיימו, מבקשים לקבוע יום נוסף בו יתאספו שוב. "אָסֶף אָסִיפִּים נָאָם ה'"^ט - האסיפה (גוררת) אסיפה נוספת. אנשי שלומינו היו תמיד אומרים כך: "אסוף אסיפם".

(ר' נחמן: כלומר, כך צריך להיות גם בעניינינו?) כן, כך צריך להיות, כשמתאספים - צריך לסיים: 'להתראות שוב'^א!

"דע, שיש קבלה בידי"

(ר' נחמן: רבי יודל התפלל גם הוא בקולות?) לא.

(ר' נחמן: רבי שמואל אייזיק היה תלמידו) כן, עוד לפני שהתקרב לרבי; הם כולם היו מהעיר דאשיב, הם כולם היו תלמידיו של רבי יודל - הוא בא עם כולם^ב.

^ט עי' שיש"ק שם, תקמ"ו: "ר' הערשל היה אדם פשוט ותם, והצליח לקרב הרבה לאנ"ש, כי האנשים היו מתפעלים מתמימותו, וכשביקר פעם אצל הרב יוסף יצחק מליובאוויטש זכרונו לברכה התפעל אף הוא ממנו".

^א ירמ"ח, יג.

^ב עי' חיי מוהר"ן, קס"ז: "שנת תקס"ח אחר סכות נסע ללעמברג בחפזון גדול ורדפתי ורצתי אחריו עד קראסנע, אז ענה ואמר לי (מיר וועלין זיך זעהן און זעהן און זעהן) [אנו נתראה ונתראה ונתראה] וכפל הדבר כמה פעמים".

^כ עי' תוכן הסיפור בכוכבי אור, אנשי מוהר"ן י"ט-כ"ג.

ורבי לייב סמראטיניצ'ר (חותנו של רבי יודל) היו לו עוד בנים גם כן - והם נתקרבו לרבי.

בתורה "דע כי יש קבלה בידי" (תורה צ"ו) - הוא ביקש מהרבי שהרבי 'ישים לב' לבניו.

(פותח "פרפראות לחכמה" סי' צ"ו וקורא:) "ומה שכתב שם: דע כי יש קבלה בידי" וכו'. הדבר הזה הודיע הצדיק הקדוש וכו' כמוהר"ר ר' לייב ז"ל ממראסטענעץ אחר פטירתו בעת שבא אל רבינו ז"ל לבקש ממנו שיקרב את בניו וכו' ויש בזה סיפור נפלא ויבואר במקום אחר".

(ר' נחמן: "וכן הוה") לא כתוב "וכן הוה"¹¹ (בפרפראות). הוא בא מעולם העליון - מעולם האמת, לבקש מהרבי שהרבי יקרב את 'בניו'.

(ר' נחמן: רבי לייב הרי אמר משהו בשעת מעשה, שרבי נחום -) כן כן: "אני לקחתי עמי הכל, לא השארתי לעצמי כלום, אני מבקש - תקרבו את בני אליכם!"¹².

מזה לכך ניתן להבין גדולת עניינו של הרבי: צדיק מעולם העליון, הוא כבר בעולם האמת - ואז היו הרבה צדיקים.

רבי לייב נסתלק בנסיעתו לארץ ישראל¹³, הוא נסתלק על האוניה, הוא קבור שם באמצע הדרך באיזה מקום. איני יודע באיזו שנה הוא נסתלק.

¹¹ אבל עי' כוכבי אור אנשי מוהר"ן כ"ג: "אמר המעתיק שמעתי שהצדיק רבי לייב מסטרעסטינעץ ז"ל בא אחר הסתלקותו לאדמו"ר זצ"ל וביקש אותו שיקרב את בניו, וכן הוה שנתקרבו כמעט כל בניו לאדמו"ר זצ"ל".

¹² עי' טעם זקנים קונטרס כ"ג: כך אמר רבי לייב לרבי אז: "רבי נחום (טשערנאבילער ז"ל) לקח עימו הקרן - ואת הפירות השאיר כאן - ממילא יש לילדיו גדולה! אני לקחתי עימי הכל, ממילא לא תהיה גדולה לילדי - רצוני שתקרבו אותם אליכם!".

¹³ עי' חיי מוהר"ן אות תרי"א.

"וכן אירע בזמנינו בסמוך" - אומר הרבי¹¹, הרבי מתכוון שם - לרבי לייב. קודם לכן אומר הרבי: "ומזה היה הסתלקות צדיק גדול מאד" - כוונתו לרבי נפתלי (כ"ג), בעל הסמיכת חכמים).

צריך להיות חזק ואמיץ!

השדרי"ם שהגיעו לשם לאיסטנבול - הם הרי ידעו מהרבי, הם הרי שאלו (את מלווהו של הרבי): 'האם שאלת את רבך [- רבי נחמן ממדוודיווקה] אם לנסוע?' והוא השיב להם: כן, שאלתי.

הרבי כבר היה אז (מפורסם). לפי החשבון היה אז הרבי בן עשרים ושש שנים, אך הרבי כבר היה מפורסם, כבר ידעו ממנו.

(ר' חיים שלמה: הם החזיקו מהרבי, רואים שהם אמרו לרבי שהוא מדבר בלשון גדולות - כמו רבי נחמן (- רבינו), ורבי שלום שכנא מפראהביטש) בן כ"ג¹².

כאשר מדברים לפעמים מגדולת רבינו יוצא דבר נורא! מצד אחד - מתעוררת שמחה עצומה, ומאידך: געוואלד, געוואלד, עומדים ליד אוצר כזה, ליד אמת כזו - מדוע לא שואבים? מדוע לא לוקחים? שאב, קח עוד טיפה, עוד טיפה, עוד טיפה.

¹¹ בליקוטי מוהר"ן, סי' רי"ח: "דע שלפעמים כשנגזר על האדם, חס ושלום, איזה גזירה, 'ואף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי' (מגלה ג): ומחמת זה רוצה להסתיר את עצמו, ומזה בא שלפעמים פתאום האדם נוסע לאיזה מקום רחוק זהו כדי להסתיר את עצמו, ואף על פי שהוא אינו יודע מזה, עם כל זה הנפש יודעת מזה על כן בא לו רצון לנסוע לשם ולפעמים כשבא לשם הוא נתפרסם שם ביותר, ואז יוכל להזיק לו מאד, חס ושלום, ומזה היה הסתלקות צדיק גדול מאד שפתאום רצה לנסוע לארץ ישראל, והוא היה בעצמו יודע מזה שהיה צריך להסתיר את עצמו ונסע על המדינה והיה פרסום גדול, ונסתלק באותו הדרך, וכן אירע בזמנינו בסמוך השם יצילנו".

¹² שבחי הר"ן חלק שני, אות ט'.

¹³ שם.

(ר' חיים שלמה קורא במכתבי ר' נתן בר"י מיום י' למספ"י תרמ"ג: "רביז"ל שעה אחת קודם הסתלקותו עשה אנרוף ונענע עמו בחזק להראות שהוא בעל מלחמה ברוחניות בגשמיות^ט". הרבי עשה כך עם היד? כן, שיהיו חזקים, צריך להיות חזק, לא להיות שליימזלניק.

^ט עי' בחיי מוהר"ן סי' רכ"ג: "סמוך להסתלקותו בעת התגברות החולאת שהיה לו והיה חלוש מאד, וכמעט שנגוע בכל עת, והיינו עומדים לפניו והוא זכרונו לברכה היה יושב על הכסא חלוש מאד והיה מיוסר ביסורים גדולים מאד. והיה מדבר עמנו בדרך קובלנא על גודל יסוריו. בתוך כך סתם ידיו בחזקה ועשה אנרוף ונענע באגרוף ידיו בכח כאומר אף על פי כן כוחי חזק בקרבי מאד, ואי אפשר לצייר זאת בכתב. והמובן מדבריו שגם בעוצם חלישת הגוף, עדיין כוחו חזק ואמיץ, ועדיין כוחו הולך ומתגבר לגמור הכל כרצונו בעזרת השם יתברך".

